

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

“Затверджую”:

завідувач кафедри СіГД

полковник служби ЦЗ

д. філософ. наук, професор

Рябініна О.В.

“ 22 ” червня_ 2017 р.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

ТЕМА: “ ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СОЦІАЛЬНІ ПРОЯВИ І НАСЛІДКИ ”

План

1. Економічні проблеми розвитку.
2. Економічна глобалізація у площині соціально-філософського аналізу.
3. Економічна глобалізація як основа становлення світового суспільства.
4. Соціально-філософські наслідки економічної глобалізації.
5. Філософія глобального менеджменту.

Час проведення: 2 години.

Харків – 2017

Глобалізаційний процес, як вже зазначалося у попередній темі, є багатовимірним. Розгляд цієї багатовимірності доцільно почати з економічної глобалізації, оскільки вона є вирішальним чинником структурування світового простору. Феномен економічної глобалізації розглядається в економічних і політичних науках. Філософія, соціальна філософія має свої дослідницькі інтереси, які концентруються на соціальних проявах і наслідках економічної глобалізації.

1. Економічні проблеми розвитку.

Сутність економічних проблем сталого розвитку полягає у дефіциті ресурсів для вирішення комплексу глобальних проблем. Особливо дефіцит ресурсів розвитку відчують країни, що розвиваються, зокрема постколоніальні країни, країни, на території яких відбуваються конфлікти. Таким чином, дана група країн відчуває дефіцит інвестицій у фізичний, людський капітал, екологічні проекти тощо.

Зростання економічної ефективності господарської діяльності призводить до поляризації економічного розвитку у різних вимірах: 1) в межах самого суспільства відбувається розшарування населення за рівнями доходів та зростання соціальної напруги (розшарування населення); 2) диференціація регіонів та країн за рівнями соціально-економічного розвитку (формування периферії та центрів розвитку).

Класифікувати економічні проблеми сталого розвитку можна наступним чином:

1. *Економіко-екологічні проблеми*, що полягають у вичерпанні ресурсів розвитку: корисних копалин, лісових ресурсів, водних, земельних ресурсів. Намагання розвинених країн збільшити ресурсний запас часто призводить до загострення політичних конфліктів, екологічних криз, соціальних потрясінь. Також на глобальному рівні гостро стоїть проблема погіршення якісних характеристик відновлюваних ресурсів: земель, води, рослинного та тваринного світу. Чинником додаткового загострення ресурсної проблеми є зростання чисельності населення, що збільшує тиск на загальний ресурсний потенціал Землі. До економіко-екологічних проблем відносяться також проблеми стану виробничої системи, а саме зносу основних засобів, високої енерго- та матеріаломісткості виробництва, ризику виникнення техногенних катастроф.

2. *Соціально-економічні проблеми* - проблема бідності, формування депресивних регіонів, продовольча проблема та ін. Дана проблематика виникла внаслідок невідповідності темпів економічного зростання та задоволення основних потреб населення у різних вимірах: територіальному, в розрізі видів людської діяльності, соціальних груп тощо. Дослідження показують, що зростання ВВП не має лінійного зв'язку з рівнем бідності, нерівністю доходів, дитячою смертністю, збільшенням тривалості життя та іншими соціальними показниками. Вирішення цього блоку проблем можливе

за умов активізації економічної діяльності, збільшення кількості робочих місць, інвестицій у інфраструктуру тощо.

Економічні проблеми (негативні наслідки глобалізації та діяльності ТНК, корупція) сталого розвитку пов'язані з втратою темпів економічного зростання внаслідок дії різного роду внутрішніх та зовнішніх чинників. Експерти Всесвітнього банку визначили сталий розвиток як процес управління активами, спрямований на збереження та розширення можливостей, що є в людей. Активи – ресурсна база національної економіки, включаючи як природну складову, так і придбані активи в результаті людської діяльності (основні фонди, технології, інформація, інтелект). Щоб бути сталим економічний розвиток повинен сприяти зростанню в часі і в просторі всіх цих активів.

Значним ризиком в економічній сфері є відкритість економіки і, відповідно, взаємозалежність національних економік між собою. Наприклад, зменшення темпів зростання у Китаї незворотно відобразиться на більшості країн світу як це було після фінансової кризи 2008 року. Тінізація економіки та розвиток корупції в більшій мірі характерні для країн зі значною часткою державного сектора, а також для країн, що є реципієнтами міжнародної фінансової допомоги. Відповідно, подолання корупції вимагає більш широкого залучення ринкових методів для стимулювання економічного зростання, розроблення прозорих механізмів надання кредитів і матеріальної допомоги країнам, що розвиваються.

2. Економічна глобалізація у площині соціально-філософського аналізу.

Економічна глобалізація є найпотужнішою, а тому самою помітною складовою сучасного глобалізаційного процесу. Вона є об'єктивним процесом, що розвивається за своїми законами. Економічна глобалізація знаходить прояв у активізації руху капіталу, створенні світового ринку і встановленні правил гри на ньому, у міжнародному розподілі праці тощо. Але водночас із стихійними проявами економічної глобалізації у вигляді захоплення нових ринків та спонтанних пошуках дешевої робочої сили, посиленні конкуренції, спостерігається тенденція зростання управління цим процесом.

Економічна глобалізація - глобалізація економіки, процес її переструктурування на транснаціональному і національному рівнях, обумовлений прискоренням руху капіталу, насамперед фінансового, товарів, послуг; створенням світового ринку і встановленням правил гри на ньому, міжнародному розподілом праці. Економічну глобалізацію характеризує зростаюче переплетення економічних активностей і дій, що виходять за межі національно організованих соціумів. Філософія економічної глобалізації досліджує соціальний вимір організаційних форм, мобільність,

наднаціональну конкуренцію, наднаціональні дії та ролі, що виникають у межах світової економіки. Передумовою економічної глобалізації є мобільність капіталу. Різні ступені його мобільності розкривають його глобалізаційний потенціал.

Таблиця 1

Глобалізація як мобільність капіталу

Форми капіталу	Ступінь мобільності
Гроші (фінансовий капітал)	Безмежна мобільність
Знання (освіта, наука)	Висока, завдяки розвитку інформаційних технологій
Товарний (експорт, імпорт)	Достатньо висока постійно зростаюча, через розбудову інфраструктури (транспортні шляхи, засоби комунікації). Через інтернет навіть малі фірми, беруть активну участь у розподілі праці.
Промисловий капітал	Мобільність постійно зростає, не в останню чергу через зв'язок з попередньо названими формами капіталу.
Людський капітал (робоча сила, ринок праці).	Обмежена мобільність. Структурно визначальними залишаються національні чи регіональні ринки праці. Спостерігаються тенденції пожвавлення (через міграцію, політику глобального підприємства).

Економічна глобалізація також має свій історичний вимір. Розвиток промисловості, технічні засоби і винаходи, удосконалення форм торгівлі і комунікації ніколи не залишалися закритими національними кордонами. Вони поширювалися по усій планеті, радикально змінюючи людське життя. Тут можна нагадати історію-поява і розвиток мануфактурного виробництва, такі винаходи, як потяг, електрика, літак, комп'ютерні технології тощо. Кожний з них мав соціальні і культурні наслідки, спричинив появу нових професій, сприяв ущільненню соціального простору і часу. У історичній площині розгортається також конкуренція між галузями виробництва, що домінували у певні історичні часи і визначали профіль глобалізації на макро- і мікросоціологічному рівні. Таке змагання між галузями сучасної промисловості і взагалі виробництва можна унаочнити схематично.

Таблиця 2

Глобальна конкуренція у галузях сучасної промисловості
(середина XX - початок XXI століття).

Рік та галузь лідируючої промисловості	Діапазон глобального впливу, репрезентація глобальності
60 рр. XX ст.: легка промисловість (переважно текстильна та взуттєва конвеєрна промисловість з високою інтенсивністю праці).	Населення різних країн світу, поширення через глобалізацію моди, стилів життя, оздоблення інтер'єру т вплив на становлення глобальної "культури смаків". Нові вироби і моделі є символом статусу і предметом соціальної заздрості, мрій і бажань.
70 рр. XX ст.: авто- та машинобудівна промисловість, хімічна промисловість з високою інтенсивністю капіталу	Нова продукція поширюється і користується попитом серед населення переважно розвинутих країн світу, застарілі моделі і вироби - серед населення "третього світу". Нові моделі авто є символом статусної позиції і предметом соціальної заздрості, мрій і бажань.
80 рр. XX ст.: телекомунікація та електроніка розважального бізнесу	Поширюються з великою швидкістю у розвинутих країнах та усьому світі через глобальний менеджмент
З 90 рр. XX ст.: інформаційні (цифрові) технології, нано-технології, комп'ютеризація фінансових послуг.	Поширюються з великою швидкістю у розвинутих країнах та усьому світі через глобальний менеджмент і маркетинг в усьому світі. При цьому розвинуті країни зберігають контроль і ключові позиції у галузі інформаційних технологій.

Інституційними та організаційними формами глобальної економіки є транснаціональні корпорації (ТНК), що відіграють суттєву роль у сучасному господарстві як інституційна форма глобальної економіки. Таких корпорацій у світі існує близько 60 тис. Доля їх у світовому виробництві сягає до 30%, а у світовій торгівлі - до 70%. Серед лідерів у межах ТНК можна назвати "Дженерелмоторс", "Форд", "Міцубісі", "Тойота", "Майкрософт" та інші. Показово, що успішні ТНК, здійснюючи свої глобальні стратегії, працюють здебільшого на регіональних рівнях. У глобальній економіці домінують фінансові послуги, страхування, біотехнології, ЗМІ.

Серед організаційних форм глобальної економіки слід назвати такі організації, як ОЄСР, Світовий банк, МВФ, СQT (див список скорочень наприкінці даного видання).

Транснаціональні, або глобальні, концерни та корпорації називають безродними сутностями” або неприв’язаними підприємствами. Від мультинаціональних або інтернаціональних, концернів вони відрізняються тим, що утворюють нові мережеві структури, не прив’язані до певних країн. *Глобальне підприємництво має відповідати певним критеріям:*

- 1) продукція підприємства має бути глобальною, мати попит в усьому світі. Технологія виготовлення такої продукції має бути усюди однакова;
- 2) конкурентоспроможність підприємства залежить від його глобальної презентації та активності;
- 3) підприємство не повинно надавати жодних позаекономічно обумовлених преференцій організаціям і виробництвам у країнах їхнього розташування.

Глобалізована, економіка пов’язана з так званим техно-глобалізмом (techno-globalism), який також спричинює в ній структурні зміни глобального рівня. Що дає підстави говорити про технологічну глобалізацію, тобто про глобальне поширення, розробку і застосування інноваційних технологій.

Форми технологічної глобалізації: 1) глобальне використання і впровадження технологій; 2) технологічне співробітництво на глобальному рівні; 3) глобальна розробка нових технологій.

Сучасні ТНК у переважній більшості ще не повністю відповідають означеним критеріям, бо центром їхніх економічних операцій все ще залишається національний простір, де вони створюють свій глобалізаційний потенціалі розробляють стратегії глобалізації. Соціальні наслідки діяльності ТНК є неоднозначними. Разом із модернізацією регіонів, створенням інфраструктур глобальна економіка руйнує основи національної економіки, отже ставить під загрозу соціальні досягнення національних держав. Експансія ТНК породжує процеси, що несуть як негативні так і позитивні соціальні наслідки.

До негативних відносяться:

- практикують владу анонімно, без соціальної відповідальності;
- зменшення суверенітету держави та її відповідальності щодо своїх громадян;
- локальні еліти зосереджують занадто велику владу у своїх руках, посилюють експлуатацію робітників.

Позитивні соціальні наслідки:

- здійснюють підвищення кваліфікації, поширення нової технології, споживчих товарів;
- держава та ТНК намагаються діяти разом задля розвитку науки та технології, оптимально витрачаючи гроші платників податків;
- надають робочі місця, підвищують стандарти безпеки та здоров’я, платять податки.

Економічна глобалізація сприяла глобалізації ринку праці. Слід зазначити, що глобалізація у цій сфері здійснюється відносно повільними темпами. Тут найбільш помітна пов'язана з економічною глобалізацією нерівність у визначенні складу глобальних гравців (globalplayers). Найбільшим попитом на глобальному ринку праці користуються певні групи висококваліфікованих фахівців, але разом з тим виникає феномен так званих гастарбайтерів (з нім. гостьовий робітник). Це здебільшого люди, що виконують низько кваліфіковану непрестижну працю з низькою заробітною платою (наприклад, турки у Німеччині, українці у Португалії тощо). Феномен гастарбайтерів є латентною (прихованою) формою економічної імміграції.

Але економічна глобалізація визначає глобальних гравців не тільки на ринку праці, а й взагалі на просторі світової економіки. Саме рівень економічної розвиненості є визначальним у тому, чи стане національно організований соціум тим, хто виграє або тим, хто програє від глобалізації. Місця в цій глобальній грі на думку більшості економістів вже визначені (цю думку не підтримують хіба що ідеологи антиглобалізму та прихильники сучасних соціальних утопій). Одну із таких схем пропонує І.Уолерстайн. Світова система І.Уолерстайна відходить від моделі ізольованих суспільств замінюючи її на модель єдиної світової системи, у якій об'єднуються та стверджують себе у єдиному способі розподілу праці усі суспільства, уряди, підприємства та класи, індивіди. Ця єдина, світова система, яка задає форму соціальної нерівності у світовому масштабі, формується протягом розвитку капіталізму. За Уолерстайном, капіталізм за своєю природою має глобальний характер. Капіталістична динаміка з XVI ст. кардинально змінює світовий економічний порядок та простір соціального життя.

У світовій системі І.Уолерстайн виділяє економічно та політично правлячі центральні регіони та економічно залежну від центра периферію. Центральні регіони розвиваються як індустріальні, тоді як периферичні регіони є постачальниками сировини, ціни на яку встановлює центр. Існують також напівпериферії, які мають економічні та соціальні характеристики як центра так й периферії. На думку І.Уолерстайна, світ модерну має єдину економічну організацію, політичні ж системи можуть кардинально відрізнятися одна від одної.

Евристичний потенціал даної теорії, яка між іншим викликає низку критичних зауважень (труднощі історико-емпіричного обґрунтування та верифікації цієї теорії; зосередження уваги виключно на економічних процесах без урахування змін у культурі тощо), полягає у ствердженні неможливості аналізу однієї нації-держави у відриві від іншого світу, оскільки внутрішні економічні процеси у суспільстві визначені його позицією у світовій системі.

3. Економічна глобалізація як основа становлення світового суспільства.

Усуспільнення економічних контактів і зв'язків між сучасними національно-організованими соціумами, структурування різного роду спільних економічних просторів, що контролюються світовими організаціями, які беруть на себе функції управління процесами глобалізованої економіки, сприяють закладанню фундаменту світового мега-суспільства. Транснаціональні корпорації та глобалізовані економічні зв'язки надають потужних імпульсів структуруванню нового світопорядку, який приймає контури світового суспільства, структурованого через ущільнення взаємозв'язків і взаємозалежностей. Теоретики глобалізації (Е.Гідденс. У Бек, М. Кастельс, Н. Луман) у своїх концепціях розглядають глобалізацію як становлення горизонтальних зв'язків світового мега-суспільства. Безперечно, усі без винятку теорії світового суспільства слід вважати соціологічними соціально-філософськими гіпотезами. Але вони мають евристичний

потенціал і дозволяють зрозуміти основні тенденції і спрямованість сучасного етапу глобалізаційного процесу.

Так, глобалізоване суспільство М. Кастельєс описує як “суспільство мереж”. У. Бек та Н.Луман - як “суспільство ризику”, поширеним є уявлення про майбутню світову соціальну мега-систему як про світове село М. Мак-Люен). Порівнюємо основні рис цих теоретичних конструктів.

Суспільство мереж, визначає глобалізацію як комунікацію.

Основні ознаки: інновації у мікроелектроніці і телекомунікації як основа переплетення комунікативних мереж світового суспільства, що структурується як мега- система.

Позитивні можливості суспільства мереж: підключення до комунікацій на світовому рівні; значне зростання знання і швидке розповсюдження інформації; усунення упереджень, культурних та етнологічних бар'єрів; розширення міжнародних контактів та відносин.

Небезпеки: виникнення нової інформаційної еліти; інформаційне перевантаження.

Мега-суспільство як світовий ринок: економічна глобалізація.

Основні ознаки: усунення обмежень торгівлі, значне зростання мобільності капіталу, здешевлення транспортування.

Позитивні можливості: створення нових робочих місць у світовому масштабі; здешевлення виробництва.

Небезпеки: зростання конкуренції на світовому ринку; втрата робочих місць у регіонах і окремих галузях; поглиблення експлуатації на півдні; руйнація солідарності; екологічна криза.

Модель суспільства «глобальне село».

Основні ознаки: національні держави та національні культури втрачають значення.

Позитивні можливості: демократизація; зростання відчуття планетарної єдності.

Небезпеки: втрата національної ідентичності і батьківщини; активізація неонаціоналізму і антиглобалізму як контр рухів; посилення впливу мультикультуралізму на політичні рішення; неконтрольованість.

Суспільство ризику.

Основні ознаки: глобальні кризи і катастрофи загрожують усьому людству.

Позитивні можливості: усвідомлення цілісності та єдності світу; кооперація і солідарність як імператив (об'єктивна умова виживання людства).

Небезпеки: перевантаження міжурядових та урядових органів управління; ушкодження в більшості випадків мають незворотний характер; делегування відповідальності, яке зрештою обертається безвідповідальністю.

Ці моделі глобалізованого мега-суспільства пов'язані з ідеєю нового економічного порядку, яка почала інтенсивно розроблятися ще у 70-х рр. ХХ ст., а за сучасних умов посилила свою актуальність.

Важливою складовою нового економічного порядку є намагання здійснити вимогу нової солідарності, яка знаходить прояв у наданні економічної допомоги країнам, що розвиваються, усунення диспропорцій, що існують у світі, впровадженні ефективного контролю за діяльністю транснаціональних корпорацій, та тим самим закласти основу для справжнього співробітництва. Становлення нового світового порядку обумовлює необхідність реформування основних міжнародних, економічних та фінансових організацій, а також діяльності ООН, щоб вирішувати ті проблеми, які не можуть розв'язати ізольовані соціуми.

4. Соціально - філософські наслідки економічної глобалізації.

Економічна глобалізація, як і усі глобалізаційні процеси, має суперечливі прояви і наслідки. Так, з одного боку, вона створює передумови для прискореного інноваційного розвитку національно організованих соціумів, сприяє більш ефективному міжнародному розподілу праці, а з іншого, - посилює і закріплює соціальне розшарування на планетарному рівні, загострює конкуренцію між глобальними гравцями на полі світового ринку. Глобалізований капіталізм прагне досягти успіху, тобто зиску, за будь-яку ціну. Наведемо спостереження за цією тенденцією Дж. Сороса, американського мільйонера, засновника благодійних фондів сприяння демократії та відкритості суспільств. "Гроші, - підкреслює він, - тепер впливають на життя людей більш ніж будь-коли". Влада грошей витісняє далеко на задній план суспільного життя духовні, моральні, культурні та професійні норм, цінності.

Глобалізація є викликом суверенітету національних держав, адже вона посилює їхню економічну взаємозалежність, сприяє відтоку, кваліфікованих працівників і науковців, тим самим закріплюючи асиметричне структурування глобалізованого економічного простору. Ці процеси супроводжуються відтоком капіталу у розвинуті країни світу. Феномен олігарха у вигнанні або олігарха-космополіта і є ілюстрацією до цієї тенденції.

Глобальна економіка, що тримається на взаємозалежності і взаємозв'язку національних соціумів, є так само уразливою, як і окремо взяті суспільства, фінансовий обвал у будь-якому регіоні планети, промислова або сільськогосподарська криза можуть спровокувати ланцюгову реакцію.

Економічна глобалізація обумовила формування глобальних еліт серед підприємців, але разом з цим вона сприяє посиленню соціальної нерівності на світовому рівні. Соціальна нерівність, що виникає у ході економічної глобалізації, має багато проявів. Це нерівність соціального становища між країнами, що виграють і програють від глобалізації, це нерівні можливості доступу до інформації, освіти. Навіть забруднення довкілля радіоактивним сміттям і відходами хімічного виробництва є більш сильним у країнах Третього світу, де час від часу трапляються техногенні катастрофи.

Внаслідок глобальної конкуренції на світовому ринку та ринку праці західноєвропейські та американські підприємства, щоб запобігти

банкрутства, змушені переміщувати виробництва у країни з низькою оплатою праці. Це країни Східної Європи, Латинської Америки, Азії та Африки. Ця тенденція спричинює посилення нерівності між багатими та бідними країнами, зростання безробіття, бідності. Відомий критик економічної глобалізації, латиноамериканський економіст М. Хусодовскі називає її глобалізацією бідності, на якій паразитує “глобальний клуб мільярдерів, що налічує приблизно 450 членів... Реальні заробітні плати у країнах третього світу та у Східній Європі майже у 70 разів нижчі, ніж в США, Західній Європі та Японії, це торкається усіх груп, в тому числі висококваліфікованих працівників та науковців” Так, тільки у Португалії на різних умовах, у тому числі й нелегально працюють близько 150000 українців. Навіть найнижча заробітна плата у країнах сімки є привабливою для економічних іммігрантів. Серед прибульців на Захід, що намагаються у такий спосіб урятуватися від бідності можна виділити своєрідну привілейовану групу - тих, хто працює за контрактом і має певні соціальні гарантії. На ступінь нижче від них знаходяться так звані сезонні працівники, зайняті у сільському господарстві, а найнижчу займають різного роду тіньовики та нелегали. Використовуючи можливість вільного пересування, вони частково, а то і повністю втрачають певні соціальні гарантії (наприклад, можуть погіршити або втратити пенсійне забезпечення, послаблюють родинні зв'язки, переживають культурний шок, соціальні і психічні травми тощо).

Економічна глобалізація створює умови для глобалізації злочинності (створення світової мережі наркоторгівлі, нелегальної торгівлі зброєю та людьми). Загальновідомим фактом є те, що намагаючись працевлаштуватися за кордоном, дівчата зі Східної Європи, і насамперед з України, потрапляють у сексуальне рабство.

Економічна глобалізація, створюючи глобальну фінансову систему, також і уможлиблює глобальне ухиляння від сплати податків, про що свідчить поява і зростання офшорів. У “чорних дірах” офшорів зникають десятки мільярдів доларів. Інтернаціонально налагоджена схема укривання від сплати податків руйнує солідарність між різними верствами населення, сприяє зuboжінню мас. Це негативне явище є симптоматичним. Адже воно свідчить про непридатність застосування у постіндустріальну добу тих важелів управління економікою, що були у індустріальному суспільстві. Податкова система не встигає контролювати рух фінансового капіталу, відстежувати його переміщення. В наслідок цього у національно організованих соціумах прискорюється соціальне розшарування населення на багатих і бідних. У перспективі: така тенденція призведе до розмивання середнього класу, деградації освіти, і занепаду духовної культури.

У середині національно організованих соціумів економічна глобалізація також спричинила негативні наслідки. Якщо у розвинутих країнах Західної Європи, а також у США і Японії це, як вже зазначалось вище, зростання безробіття та злочинності, забруднення довкілля, то у країнах Східної Європи, разом з переліченими наслідками, слід відзначити

тенденції до демодернізації, що знаходять прояв у зростанні чисельності “базарної буржуазії”, “човників”, на яких здебільшого перетворюється наукова і технічна інтелігенція, що виявилася “зайвою” на пострадянському просторі.

Усвідомлення небезпеки цих тенденцій, що можуть, зрештою, привести до рефеодалізації світової спільноти обумовило перегляд неоліберальної стратегії управління економічною глобалізацією, що набула поширення, починаючи з 80-90 рр. Вона ґрунтувалася на трьох принципах - дерегулюванні (вільний ринок), лібералізації та приватизації. Вони були покладені в основу розробки спільного курсу між американськими політиками та керівництвом МВФ, Світового Банку та СОТ (так званий “Вашингтонський консенсус”). Вже на початку ХХІ ст. така стратегія повною мірою виявила свої хибні аспекти. Перелічені вище негативні наслідки економічної глобалізації не в останню чергу набули загострення через домінування ідей неолібералізму в економічній політиці Заходу. Зараз перехід від “Вашингтонського консенсусу” до “Поствашингтонського” усвідомлюється більшістю економістів, соціологів і політологів. Адже спроби “приватизувати” глобалізаційний процес, забезпечити надприбутки невеликій групі глобальних гравців, лише посилюють напруження і конфліктогенний потенціал між багатими і бідними, внаслідок чого більшість планетарного людства стає соціальними аутсайдерами, виключеними із загального цивілізаційного процесу.

5. Філософія глобального менеджменту

Глобальний менеджмент є відповіддю на виклик економічної глобалізації, що реалізується у сфері підприємництва. Глобальний менеджмент, намагаючись досягти успіху, визначає головну стратегію і тактику дій у рамках світової економіки. Він охоплює такі сфери, як ринки, фінанси, виробництво і логістика. Політика створює можливості глобалізованого бізнесу, економіка уможливорює їх здійснення, а технології постачають засоби для цього (наприклад, забезпечують глобальну комунікацію тощо). Глобальний менеджмент ґрунтується насамперед на розумінні глобалізаційного процесу. Менеджер, що діє глобально, повинен усвідомлювати місце своєї організації у цьому процесі, вміти застосовувати нові технології, не боятися ризикувати.

Основні передумови успішної діяльності глобального менеджера:

1. Здобути як можна більше інформації про глобалізацію, стати експертом з теорії глобалізації.
2. Засвоїти нові технології для глобальної комунікації і зберігання банку даних.
3. Бути готовим до несподіваних і швидких змін.
4. Проаналізувати можливості глобального планування діяльності його організації (визначити глобальний потенціал організації, з'ясувати своє бачення глобальних можливостей організації, переконатися, що інші співробітники поділяють це бачення).

Одним із важливих моментів успішного глобального менеджменту є: формування глобального світорозуміння і глобального мислення. Адже без цієї передумови неможливо ефективно діяти у світовій економіці.

У глобальному менеджменті можна виділити об'єктивний і суб'єктивний блоки. Об'єктивний пов'язаний з передумовами і ресурсами організації, суб'єктивний - з її кадрами, їхньою здатністю до інтеркультурної комунікації. У західних фірмах глобальним менеджментом, як правило, займаються фахівці з економічною та соціологічною освітою. Соціологічний бік глобального менеджменту включає в себе добір і тестування кадрів, придатних для роботи в умовах посилення глобалізаційних тенденцій. Насамперед це торкається пошуків першокласних спеціалістів для своєї організації. Для цього слід знати географію підготовки таких фахівців. Глобальний менеджер фахово організує відтік першокласних спеціалістів (науковців, програмістів, інженерів тощо). Це можна здійснювати через мережу інтернету, інформаційні видання тощо. Наступним кроком є розкриття для потенційного співробітника глобальних можливостей роботи в тій організації, яку представляє менеджер, а також поглиблення розуміння таких можливостей в існуючій команді. Завданням глобального менеджера є розкриття привабливості перетворення своєї команди на малого глобального гравця з широкими перспективами.

Потреба у глобальних менеджерах існує також у країнах Східної Європи, в тому числі й в Україні. Східноєвропейські фірми та організації намагаються вийти на світові ринки, поглибити співпрацю із зарубіжними колегами, налагодити контакти і стосунки, які сприятимуть розвитку підприємництва. Запрошення експертів, консультантів, організація обміну між фахівцями входить у обов'язки глобального менеджера. Суб'єктивно значущим моментом тут є насамперед можливість професійного і особистісного розвитку (досвід роботи закордоном, набуття нових знань, вмінь та навичок, реалізація стратегії самоздійснення і пов'язане з цим почуття задоволення, можливість подорожувати у різні країни світу).

Глобальний менеджер планує стажування кадрів закордоном, внаслідок чого посилюється компетентність команди в справах глобального маркетингу. Він також готує і проводить зустрічі, переговори, конференції з міжнародними партнерами.

Глобальний менеджер, щоб здійснювати свою діяльність, сам має займатися розвитком своїх професійних якостей. Основні професійні якості глобального менеджера: позиція космополітизму поєднанні з пост конвенціональним патріотизмом; оптимізм, відкритість; відсутність культурних і соціальних упередженостей; здатність вчитися: бути відкритим для порад з боку більш досвідчених колег; засвоювати цінності інших культур та адаптуватися до інших стилів життя; бути терплячим та впевненим у своїх здібностях і водночас готовим до змін. Рольова реальність глобального менеджера характеризується ускладненістю. Він може виступати як у ролі фахівця із загальних питань, так і у ролі більш вузького експерта як на глобальному, так і на локальному рівні. Але локальний рівень

підпорядкований завданню здобути підготовку для успішної праці у якості глобального менеджера. Плануючи свою кар'єру або трудову біографію, слід визначити свій профіль.

Для розвитку глобального менеджменту і становлення професійного менеджера важливою є його інтеркультурна підготовка, культура спілкування, етикет.

Питання до самоконтролю:

1. Визначте економічну глобалізацію як предмет соціологічного аналізу.
2. Що є передумовою економічної глобалізації?
3. Назвіть критерії глобального підприємництва.
4. Які можна виділити форми технологічної глобалізації?
5. Як змінює світ економічна глобалізація?
6. На яких засадах ґрунтується глобальний менеджмент?